

ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті автором досліджені наукові підходи щодо визначення сутності, ознак та форм публічного адміністрування в органах Національної поліції України. На підставі аналізу наукових праць у сфері державного управління та публічного адміністрування запропоновано авторське визначення терміна «форми публічного адміністрування в органах Національної поліції». Спираючись на класифікації управлінських форм, які досліджувалися в науковій літературі, здійснено класифікацію форм публічного адміністрування в органах Національної поліції України, серед яких пропонується виділяти форми юридичного та організаційного характеру.

Ключові слова: Національна поліція, публічне адміністрування, форми публічного адміністрування.

В статье автором исследованы научные подходы к определению сущности, признаков и форм публичного администрирования в органах Национальной полиции Украины. На основании анализа научных работ в сфере государственного управления и публичного администрирования предложено авторское определение термина «формы публичного администрирования в органах Национальной полиции». Опираясь на классификации управленческих форм, которые исследовались в научной литературе, осуществлена классификация форм публичного администрирования в органах Национальной полиции Украины, среди которых предлагается выделять формы юридического и организационного характера.

Ключевые слова: Национальная полиция, публичное администрирование, формы публичного администрирования.

In the article the author studies scientific approaches to the definition of the essence, features and forms of public administration in the bodies of the National Police of Ukraine. On the basis of the analysis of scientific works in the field of public administration, an author's definition of the term "forms of public administration in the bodies of the National Police" is proposed. Based on the classification of management forms that have been studied in the scientific literature, a classification of public administration forms has been carried out in the National Police of Ukraine, among which it is proposed to single out legal and organizational forms.

Key words: National police, public management, forms of public management.

Постановка проблеми. Публічне адміністрування в органах Національної поліції України як системна організуюча, владно-розпорядча діяльність, що спрямована на впорядкування організаційної структури системи Національної поліції України, планування, підготовку, розробку та реалізацію управлінських рішень, організацію діяльності апарату управління, здійснення її всебічного забезпечення має бути відкритою та зрозумілою для вищих органів державної влади, громадськості та для окремих елементів (органів, підрозділів, особового складу, персоналу) самої системи Національної поліції.

Такий стан речей вимагає, щоб публічне адміністрування мало певні зовнішні прояви, які б (бажано та інколи необхідно) були чітко регламентовані чинним законодавством, підзаконними

нормативними актами. Взагалі зазначені прояви у науковій літературі здобули узагальнюючу назву «форми діяльності». Разом з тим відзначимо, що у науці адміністративного права ще не склалося єдиної аргументованої думки щодо сутності та класифікації форм публічного адміністрування, тим більше щодо системи Національної поліції України, що дає нам підстави стверджувати про актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх публікацій. Питання форм діяльності органів держави, форм управлінської діяльності дуже ретельно розглядалися у адміністративно-правовій науці. Зокрема, слід відзначити здобутки таких науковців: Ю.П. Битяка, В.В. Галунька, В.К. Колпакова, Н.О. Короткої, О.О. Навроцького, І.П. Яковлева [1–6]. Разом з тим питання форм публічного адміністрування в органах Національної поліції цими науковцями не розглядалися.

Метою зазначеної публікації визначимо аналіз поняття, ознак та видів форм публічного адміністрування в органах Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Із загальних наукових позицій форму діяльності визначають як спосіб організації та існування процесу, явища [7, с. 237]. Разом з цим фахівці з державного управління дуже детально розробили теорію форм державного управління та форм управлінської діяльності органів державної влади, що дає нам змогу проаналізувати їхні здобутки у цій сфері.

Ю.П. Битяк зазначає, що термін «форма» означає вид, будь-який зовнішній вияв певного змісту. Якщо функції управління розкривають основні напрями цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на об'єкти управління, то форми управління – це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто форми управління показують, як практично здійснюється управлінська діяльність [1, с. 134]. На думку Т.О. Коломоєць, форма державного управління – зовнішньо виражена дія виконавчо-розпорядчого органу (посадової особи), здійснена у рамках режиму законності та його компетенції для досягнення управлінської мети [8].

Інші дослідники подібно до вищенаведених визначень основною ознакою форми державного управління визначають «способи зовнішнього вираження діяльності органів виконавчої влади» [9, с. 277], «види дій органів управління з точки зору їх зовнішнього вираження»; «зовнішнє практичне вираження конкретних дій, що здійснюються органами державного управління» [10, с. 269].

У працях фахівців з публічного адміністрування його форми зазначені таким чином:

– як зовнішнє вираження однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, здійснене в рамках режиму законності та компетенції для досягнення адміністративно-правової мети – публічного забезпечення прав і свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [2, с. 133];

– як зовнішнє вираження (зовнішнє оформлення) діяльності суб'єкта публічної адміністрації щодо реалізації своїх функцій у межах встановленої компетенції [3, с. 43];

– як способи вираження діяльності суб'єктів публічної влади, зовнішньо вираженої цілеспрямованої сукупності дій органів публічної адміністрації або їх посадових осіб, здійснених у межах їхньої компетенції з метою виконання поставлених перед ними завдань щодо об'єктів адміністрування у цій сфері відносин [4, с. 155].

Отже, розглянуті наукові точки зору на зміст форм державного управління та публічного адміністрування є підставою для формулювання таких висновків:

1) визначення термінів «форми державного управління» та «форми публічного адміністрування» майже зовсім не відрізняється за своїм формулюванням. Основна відмінність полягає у визначенні вченими власного суб'єкта, який виконує таку діяльність. У першому випадку йдеться здебільшого про суб'єктів державного управління, рідше – органи виконавчої влади, а в другому – про суб'єктів публічної адміністрації;

2) під формами управління (адміністрування) здебільшого розуміють зовнішнє вираження діяльності відповідних суб'єктів.

Отже, на нашу думку, форми публічного адміністрування мають такі ознаки, що дають змогу виділити їх поміж інших правових категорій:

– вони є певними способами зовнішнього вираження діяльності суб'єкта публічного адміністрування;

– здебільшого регламентовані нормативно-правовими актами;

– застосовуються з метою виконання завдань та реалізації функцій, покладених на відповідного суб'єкта публічного адміністрування;

- визначаються та застосовуються в рамках компетенції суб'єкта публічного адміністрування;
- тягнуть за собою певні юридичні наслідки для об'єктів управлінського впливу;
- обираються залежно від кінцевої мети, яку прагне досягти суб'єкт публічного адміністрування.

На підставі вищезазначеного під формами публічного адміністрування в органах Національної поліції України слід розуміти визначені нормативно-правовими актами та здійснювані в рамках компетенції суб'єктів публічного адміністрування способи зовнішнього вираження їхньої діяльності, яка спрямована на впорядкування організаційної структури системи Національної поліції України, планування, підготовку, розробку та реалізацію управлінських рішень, організацію діяльності апарату управління, здійснення документального, інформаційного, кадрового, психологічного забезпечення діяльності органів та підрозділів Національної поліції з метою досягнення цілей, виконання завдань та реалізації функцій, покладених на органи Національної поліції.

Наступним розглянемо види форм публічного адміністрування, які аналізуються у спеціальній літературі. По-перше, відзначимо, що для здійснення цієї роботи також доцільно буде використовувати роботи в сфері не тільки публічного адміністрування, але й теорії управління та адміністративного права, оскільки, як ми зазначали вище, базові визначення форм управління (адміністрування) є майже ідентичними.

Найбільш поширеною класифікацією форм управління є їх поділ на дві великі групи: правові та неправові форми.

Правові форми управління – це форми управлінської діяльності, які безпосередньо викликають правові наслідки, пов'язані із встановленням або застосуванням норм права. До них вчені відносять: видання правових актів управління (нормативного й індивідуального характеру); укладання адміністративних договорів (угод); вчинення (здійснення) інших юридично значущих дій (реєстрація та облік автомобільного транспорту, прийняття присяги, службова атестація).

Неправові форми управління – це форми діяльності безпосередньо не пов'язані із правовими наслідками, у результаті їх застосування не виникають адміністративно-правові відносини. До цих форм у науковій літературі належать: 1) організаційні дії (проведення нарад, зборів, обговорень, перевірок, розробка прогнозів, програм, здійснення статистичного обліку, проведення прес-конференцій тощо); 2) матеріально-технічні операції (діловодство, складання довідок, звітів, видання юридичних актів тощо) [8; 9, с. 278–279; 11, с. 218–219, 223].

Підкреслимо, що зазначена класифікація у деяких працях зазнавала критики, оскільки вчені вважали, що немає підстав називати форми управління «неправовими». Як зазначає, наприклад, В.М. Габричидзе, всі форми державного управління – правові й неправові у певному розумінні є правовими, які мають відповідну юридичну базу, ґрунтуються на правових актах та приписах, без яких не можуть виникати, функціонувати та застосовуватися на практиці [12, с. 346]. А.І. Берлач також говорить, що використання терміна «неправова» є дещо некоректним, оскільки останній розглядається також як синонім слів «протиправний», «незаконний» та ін. Найімовірніше, його слід вживати як «відмінний від правової форми», тобто такий, що не породжує правового акта, хоча вся процедура має чітко визначений правовий характер [13, с. 254]. А деякі дослідники взагалі говорять про доцільність заміни категорії «форми управління» поняттям «інструменти діяльності публічної адміністрації», під яким варто розуміти усю сукупність засобів (приймів), які використовуються суб'єктами публічної адміністрації для регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері публічного управління [14, с. 288].

Остання точка зору уявляється нам не зовсім правильною в частині базового визначення, оскільки прийоми або способи управління є по суті його методами, а ось використання узагальненого терміна «інструменти діяльності» до сукупності форм та методів адміністрування має під собою певні підстави.

Повертаючись до вищевикладеного, вважаємо, що потрібно деяким чином уточнити поділ форм адміністрування на правові та неправові. Перша група форм за своєю суттю є адміністративно-правовими, оскільки видання певним органом актів управління, укладання адміністративних договорів, вчинення інших дій, що тягнуть юридичні наслідки, закріплюються у нормативних актах, зокрема підзаконного характеру, мають чітко регламентовану процедуру, виражають владні повноваження певних суб'єктів, спрямовані на реалізацію норм законодавства, являють виконавчо-розпорядчу діяльність органів держави, а отже, мають адміністративно-правову природу. Водночас друга група являє собою суто організаційні дії, які, окрім власне організаційних заходів, можуть включати заходи фінансового та матеріально-технічного характеру.

Інша класифікація форм управління, зокрема правових, поділяє їх на правовстановлювальну, правозастосовну, регулятивну і правоохоронну форми.

Правовстановлювальна форма управління пов'язана зі створенням правових норм, розробкою, обговоренням і прийняттям правових актів управління. Правозастосовна форма управління пов'язана з виконанням законодавчих та інших нормативних актів з метою застосування норми права. Правозастосовна форма управлінської діяльності характеризується такими загальними функціями управління, як організація, регулювання, розпорядництво, облік, кадрове забезпечення системи управління.

У разі використання регулятивної форми управління реалізуються позитивні функції управління: державне регулювання, прогнозування, планування, координація, керівництво, розпорядництво, кадрова, матеріально-технічна, фінансово-забезпечувальна функції. Правоохоронна форма управління пов'язана зі здійсненням контрольної-наглядової управлінської функції. У рамках цієї форми захищаються права і свободи громадян та інших суб'єктів права, розглядаються правові спори, що виникають у галузі управління, застосовуються заходи адміністративно-правового примусу до фізичних і юридичних осіб, застосовуються спеціальні примусові засоби і методи впливу [11, с. 221–222]. Є дещо інша класифікація на правовстановлювальну та правозастосовну форму, в яку входять регулятивна та правоохоронна форми [8; 15, с. 177–178].

Серед праць у галузі публічного адміністрування теж можна знайти відповідні класифікації його форм. Так, С.П. Дунда та М.П. Побережна виділяють форми зовнішнього та внутрішнього адміністрування. На думку зазначених фахівців, форми зовнішнього адміністрування – це єдиний комплекс уніфікованих форм супроводу зовнішньої діяльності організації, необхідний для її ефективної інтеграції в реальне ділове середовище. Водночас форми внутрішнього адміністрування – це сукупність усталених форм реєстрації, регламентації, нормування, інструктування і санкціонування статутної діяльності організації [16, с. 88–90].

До форм внутрішнього адміністрування дослідники відносять положення, правила, режими, статути, накази, розпорядження, положення, інструкції. До основних форм зовнішнього адміністрування – уніфіковані документи (виписки, копії, звіти, контракти) та процедури (конкурси, тендери, презентації, переговори) [16, с. 90].

Є й інші думки стосовно видів форм адміністрування, які значно ширші тих, які ми зазначили вище, зокрема в літературі говорять про такі форми публічного адміністрування:

1) Нормативно-правові форми адміністрування пов'язані з виданням актів, які встановлюють норми права та в сукупності створюють законодавчо-правову базу регулювання процесів функціонування та розвитку суб'єкта та об'єкта державного управління.

2) Форми застосування норм права. До їх складу відносяться форми здійснення юридично значущих дій: видача документів, складання актів, протоколів, подання обов'язкових звітів, застосування засобів безпосереднього примусу.

3) Форми організаційного регламентування внутрішньої роботи апарату та налагодження взаємодії з керованими об'єктами. До організаційних форм внутрішнього характеру відносяться: розподіл службових обов'язків; інструктування службовців та роз'яснення мети, змісту, особливостей нормативно-правових актів; встановлення загального та індивідуального режиму роботи, підготовка до проведення засідань, нарад.

4) Форми позаапаратної організаційної діяльності: інспектування, проведення службових нарад, семінарів, засідань; анкетування керованих об'єктів, громадян з метою врахування громадської думки та коригування управлінської діяльності, надання практичної допомоги [17, с. 18–19].

Крім цього, форми публічного адміністрування також класифікують за такими підставами: 1) за ступенем юридичного вираження (видання правових актів, різні дії, що тягнуть визначені юридичні наслідки, що мають визначену юридичну спрямованість (реєстраційні, дозвільні, наглядові, попереджувальні, забезпечувальні дії тощо); 2) за ступенем правової регламентації процесу використання виділяють форми публічного управління (видання нормативних актів, видання ненормативних актів публічного адміністрування, укладання адміністративних договорів, здійснення реєстраційних та інших юридично значущих дій (установча, реєстраційна, атестаційна, експертна та юрисдикційна діяльність), провадження організаційних дій, виконання матеріально-технічних операцій [6, с. 102–103, 185; 18; 19].

На підставі вищевикладеного спробуємо класифікувати форми публічного адміністрування Національної поліції України залежно від її компетенції, закріпленої чинним законодавством України, а також спираючись на попередні класифікації. Вважаємо, що форми публічного адміністрування в органах Національної поліції можуть бути поділені на два види:

1. Юридичні (нормативні) форми публічного адміністрування:

- видання нормативних актів;
- видання індивідуальних актів;
- здійснення внутрішньосистемних юридично значимих дій (атестаційні, експертні, реєстраційні, навчальні, контрольні);

2. Організаційно-правові форми публічного адміністрування:

- організаційні дії (проведення нарад, зборів, обговорень, розробка прогнозів, програм, здійснення статистичного обліку, проведення прес-конференцій, науково-методичних заходів, інструктування тощо);

- матеріально-технічні дії (діловодство, складання довідок, звітів тощо).

Нормативні акти Національної поліції, які видаються стосовно напрямів публічного адміністрування в органах Національної поліції, поділяються на два основні види: нормативні та індивідуальні. Перші розраховані на невизначене коло осіб, натомість другі являють собою акти, що видаються стосовно конкретної особи. Суб'єктами видання таких актів є керівництво МВС, Національної поліції України, структурних підрозділів Національної поліції, а також інші особи, до компетенції яких входять повноваження щодо видання таких актів, як нормативних, так і індивідуальних. Серед нормативних актів у сфері публічного адміністрування в органах Національної поліції можна назвати:

1) Наказ Національної поліції України від 25.02.2017 № 169 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, обліку, зберігання, використання та знищення печаток і штампів у системі Національної поліції України» [20];

2) Наказ МВС України від 13.06.2016 № 503 «Про затвердження Інструкції з організації контролю за виконанням документів у Національній поліції України» [21];

3) Наказ Національної поліції України від 07.11.2015 № 81 «Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки» [22];

4) Наказ Національної поліції України від 26.01.2018 № 60 «Про початок проведення оцінки корупційних ризиків у діяльності Національної поліції України» [23].

Як можна побачити, ці нормативні акти стосуються як оптимізації внутрішньої структури системи Національної поліції, так і впорядкування внутрішньосистемних управлінських відносин всередині структури національних поліцейських органів. Серед індивідуальних актів можна назвати відповідні накази про призначення поліцейського на посаду, звільнення, надання відпустки, направлення у відрядження тощо.

Серед внутрішньосистемних юридично значимих дій, заходів, які спричиняють юридичні наслідки у вигляді виникнення, припинення, зміни відповідних правовідносин, насамперед потрібно назвати такі: проведення службових розслідувань стосовно поліцейських, атестацію поліцейських, проведення службової підготовки особового складу та ін.

Згідно з Дисциплінарним статутом Національної поліції, службове розслідування проводиться з метою своєчасного, повного та об'єктивного з'ясування всіх обставин вчинення поліцейським дисциплінарного проступку, встановлення причин і умов його вчинення, вини, ступеня тяжкості дисциплінарного проступку, розміру заподіяної шкоди та для підготовки пропозицій щодо усунення причин вчинення дисциплінарних проступків. Результати службових розслідувань тягнуть за собою настання певних наслідків юридичного характеру, зокрема покарання поліцейського та накладення на нього стягнення, що, своєю чергою, має для нього негативні наслідки у вигляді неможливості подальшого просування по службі, позбавлення премії тощо [24].

Іншою дією є атестування поліцейських, що проводиться: 1) для призначення на вищу посаду, якщо заміщення цієї посади здійснюється без проведення конкурсу; 2) для вирішення питання про переміщення на нижчу посаду через службову невідповідність; 3) для вирішення питання про звільнення зі служби в поліції через службову невідповідність [25].

Проведення такої процедури також тягне для поліцейських такі наслідки юридичного характеру: звільнення, переміщення, призначення. Отже, наслідком атестації є виникнення, зміна або припинення правових відносин у сфері проходження служби в Національній поліції України.

Слід також відзначити серед юридично значимих дій проведення службової підготовки особового складу поліції. Метою цього заходу є підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей поліцейських з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного (громадського) порядку та безпеки; вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної

поліції України; удосконалення керівним складом органів (закладів, установ) поліції навичок управління поліцейськими.

Вчинення зазначених дій також тягне певні наслідки правового характеру, адже поліцейські, які за результатами двох етапів підсумкової перевірки отримали оцінку з функціональної підготовки «незадовільно», не брали участі у підсумковій перевірці без поважних причин, а також ті, які не змогли успішно закінчити навчання на навчально-перевірочних зборах, підлягають направленню на атестування. Своєю чергою щодо керівника структурного (зокрема, територіального) підрозділу органу (закладу, установи) поліції, поліцейські якого під час підсумкової перевірки отримали більше 20 відсотків незадовільних оцінок зі службової підготовки, в атестаційному порядку виносяться питання щодо доцільності його перебування на займаній посаді [26].

Організаційні форми публічного адміністрування чітко можна прослідкувати через діяльність начальників структурних підрозділів Національної поліції України. Зокрема, вони можуть вирішувати питання, пов'язані з проходженням служби, здійсненням трудової діяльності та соціальним захистом працівників, здійснювати контроль за станом та організацією роботи підрозділу, проводити оперативні наради, затверджувати плани роботи підрозділу, розподіляти обов'язки серед підлеглого особового складу, організовувати документальну роботу, забезпечувати складання звітів за результатами виконання поставлених завдань тощо.

Висновки. Підсумками проведеного дослідження висловимо таке:

1. Форми публічного адміністрування в органах Національної поліції України – визначені нормативно-правовими актами та здійснювані в рамках компетенції суб'єктів публічного адміністрування способи зовнішнього вираження їх діяльності, яка спрямована на впорядкування організаційної структури системи Національної поліції України, планування, підготовку, розробку та реалізацію управлінських рішень, організацію діяльності апарату управління, здійснення документального, інформаційного, кадрового, психологічного забезпечення діяльності органів та підрозділів Національної поліції з метою досягнення цілей, виконання завдань та реалізації функцій, покладених на органи Національної поліції.

2. Ознаками форм публічного адміністрування в органах Національної поліції є такі:

– вони є певними способами зовнішнього вираження діяльності суб'єктів публічного адміністрування в органах Національної поліції;

– здебільшого застосування певних форм регламентовано нормативно-правовими актами;

– вони застосовуються з метою виконання завдань та реалізації функцій, покладених на органи та підрозділи Національної поліції;

– за своєю суттю є внутрісистемними, адже стосуються регламентації та оптимізації діяльності системи Національної поліції України;

– форми адміністрування визначаються та застосовуються в рамках компетенції певного суб'єкта адміністрування;

– вони тягнуть за собою певні юридичні наслідки для об'єктів управлінського впливу;

– обираються залежно від кінцевої мети, якої прагне досягти суб'єкт адміністрування.

3. Серед основних форм публічного адміністрування можна виділити такі їх види (групи):

– юридичні (нормативні) форми публічного адміністрування: видання нормативних актів; видання індивідуальних актів; здійснення внутрішньосистемних юридично значимих дій (атестаційні, експертні, реєстраційні, навчальні, контрольні);

– організаційно-правові форми публічного адміністрування: організаційні дії (проведення нарад, зборів, обговорень, розробка прогнозів, програм, здійснення статистичного обліку, проведення прес-конференцій, науково-методичних заходів, інструктування тощо); матеріально-технічні дії (діловодство, складання довідок, звітів тощо).

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень визначимо аналіз сутності, ознак, видів нормативних і індивідуальних актів публічного адміністрування в органах Національної поліції України.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право: підручник; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. Х.: Право. 2010. 624 с.

2. Галунько В.В., Курило В.І., Короед С.О. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник; за ред. проф. В.В. Галунька. Херсон: Гринь Д.С. 2015. 272 с.

3. Колпаков В.К. Поняття форм публічного адміністрування. Адміністративне право і про-

цес. 2012. №2(2). С. 43–51.

4. Коротка Н.О. Форми публічного адміністрування у сфері післядипломної педагогічної освіти. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. Випуск 5. Том 2. 2014. С. 153–156.

5. Навроцький О. Основні форми публічного адміністрування прав дитини. Підприємство, господарство і право. 2017. № 9. С. 141–145.

6. Яковлев І.П. Форми і методи публічного адміністрування у державній митній справі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, Національний університет «Одеська юридична академія». 2016. - 224 с.

7. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. 6-е изд., перераб. и доп. М.: Политиздат, 1991. 560 с.

8. Адміністративне право України: підручник; за заг. ред. д. ю. н., проф. Коломоєць Т.О. Київ: «Істина». 2008. URL: <http://radnuk.info/pidrychnuku/admin-pravo/41-kolomoets/524--4-.html#3> (дата звернення 15.08.2018)

9. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. У двох томах: Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). К.: Видавництво «Юридична думка». 2004. 584 с.

10. Бахрах Д.Н., Хазанов С.Д., Демин А.В. Административное право России: учебник. М.: Норма-Инфра-М. 2002. 623 с.

11. Стариков Ю.Н. Курс общего административного права. В 3 т. Т. II: Государственная служба. Управленческие действия. Правовые акты управления. Административная юстиция. М.: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА-ИНФРА-М). 2002. 600 с.

12. Габричидзе В.Н. Российское административное право: учебник для вузов. М.: НОРМА-ИНФРА-М. 1998. 622 с.

13. Берлач А.І. Адміністративне право України: навч. посіб. для дист. навч. К.: Ун-т «Україна». 2005. 472 с.

14. Патерило І.В. Інститут інструментів діяльності публічної адміністрації у системі адміністративного права України. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 283–289.

15. Административное право России: учебник. Часть 1. Государственное управление и административное право; под ред. А.П. Коренева. М.: Московская академия МВД России; Щит, 2002. 306 с.

16. Дунда С.П., Побережна М.П. Адміністративний менеджмент: Конспект лекцій для студ. напр. 6.030601 «Менеджмент» денної та заочн. форм навч. К.: НУХТ, 2013. 122 с.

17. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Публічне адміністрування» для здобувачів, що навчаються на другому (магістерському) рівні вищої освіти за спеціальністю 081 Право. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 81 с.

18. Курс адміністративного права України: підручник; за заг. ред. Коваленка В.В. НАВС, 2012. 808 с. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/64337-1-ponyattya-ta-vidi-form-publchnogo-admnstruvannya.html> (дата звернення 15.07.2018)

19. Меліхова О.Ю. Юридично значимі дії як правова форма публічного адміністрування у сфері юридичної науки в Україні: адміністративно-правова характеристика. Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 4. С. 113–118.

20. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, обліку, зберігання, використання та знищення печаток і штампів у системі Національної поліції України: Наказ Національної поліції України від 25.02.2017 № 169.

21. Про затвердження Інструкції з організації контролю за виконанням документів у Національній поліції України: Наказ МВС України від 13.06.2016 № 503 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0944-16> (дата звернення: 12.08.2018).

22. Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки: Наказ Національної поліції України від 07.11.2015 № 81.

23. Про початок проведення оцінки корупційних ризиків у діяльності Національної поліції України: Наказ Національної поліції України від 26.01.2018 № 60 / Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/zapobigannya-korupcziji/antukor-programu-npu.html> (дата звернення: 16.08.2018).

24. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від